

ПРАВОСУДДЯ ПЕРЕХІДНОГО ПЕРІОДУ: ПОЛІТИКО-ПРАВОВІ ДЕТЕРМІНАНТИ

У науковому співтоваристві загальноприйнятою є думка, що концепція перехідного правосуддя виникла у середині 1990-х років, а отже, її варто вважати порівняно новим напрямом досліджень.

Протягом 1980-х років у частині південноамериканських держав після падіння режимів військової диктатури влада перейшла до цивільних урядів. У деяких випадках процеси демократизації супроводжувались діяльністю так званих «комісій правди» (спеціальні урядові та неурядові органи для розслідування резонансних правопорушень) та судовими переслідуваннями за окремими категоріями справ.

Наприкінці 80-х – на початку 90-х років ХХ століття досвід держав Європи, які пройшли через крах соціалістичної системи, лише загострив необхідність становлення транзитивного правосуддя, сформувавши теоретико-правові підвалини для транзиту держав з післявоєнним комуністичним режимом до ліберальної демократії (Угорщина, Польща, Чехословаччина, Румунія, Німецька Демократична Республіка до і після об'єднання з ФРН). В той же час, серія збройних конфліктів міжнародного характеру на території Балканського півострова протягом 1991 – 2001 років ще більше поглибила це питання сформувавши потребу у розв'язанні конфлікту, що виник в результаті неперервного дроблення єдиної федеративної держави – Югославія внаслідок поглиблення мовного, етнічного та релігійного штибу.

Проблематика правосуддя перехідного періоду містить юридичні практики та проблеми, з якими зустрічаються держави і суспільства, що трансформуються. Кожна з форм демократизації у різних «гарячих точках» світу зустрічається з різним обсягом і змістом викликів, але вчений визначив, що проблематика транзитивного правосуддя є універсальною.

Узгагальноно варто дотримуватися наступного розуміння «правосуддя перехідного періоду» як сукупність процесів, який

може мати місце лише там, де збройний конфлікт уже завершився або відбулася зміна політико-правового режиму, який застосовував до своїх громадян авторитарні практики врядування. Зокрема, це зумовлено тим, що механізми та інструменти перехідного правосуддя мають не лише громадянські та політичні, але й соціальні, культурні й економічні права.

В умовах України та триваючої щодо неї російської гібридної агресії для становлення правосуддя перехідного періоду має відбутись інституційний процес реформ, який має гарантувати, що такі порушення більше не повторяться. Поставторитарні й постконфліктні суспільства мають надзвичайно складні умови для проведення таких трансформацій.

На думку автора цієї роботи цьому елементу транзитивного правосуддя приділяється невідповідно мало уваги. Це може бути зумовлено тим, що решта елементів орієнтована на відносно короткий строк політичного переходу і у певний момент мають бути офіційно завершені. Реформування сфер політики є безперервним процесом реагування держави і суспільства на системні виклики і виходить далеко за межі транзитного періоду.

Саме з цієї причини, невід'ємними складниками реформ у таких умовах є реформи судових та правоохоронних органів, які органічно проводити поряд з реформою освітньої системи, аби не лише гарантувати безпеку і становлення стабільного правопорядку у короткостроковій перспективі, але й сприяти утвердженню верховенства права у свідомості майбутніх поколінь шляхом системного викладання у навчальних закладах таких предметів як «Права людини» та «Громадянська освіта». Зрештою, для того, аби забезпечити довіру населення до реформ і релегітимізувати державну владу, громадськість має бути поінформована про зміст цих реформ не лише через традиційні засоби масової інформації та веб-сайти органів державної влади, але й соціальні мережі.

Таким чином, узагальнивши розуміння і погляди на правосуддя перехідного періоду, можна виробити узагальнену і збалансовану дефініцію, яка дозволить якнайповніше зрозуміти не лише зміст, але й цілі цієї концепції. Це – комплекс судових та позасудових заходів, пов'язаних зі спробами суспільства подолати

спадок систематичних та масових порушень прав людини у минулому з метою забезпечення справедливості, підзвітності, примирення та досягнення гарантій неповторення шляхом втілення інституційних реформ.

Пархоменко Сергій

Директор центру зовнішньо-політичних досліджень «ОРАД».

ДИСКРЕЦІЙНІ ПОВНОВАЖЕННЯ ГЛАВИ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ ЩОДО ІНТЕГРАЦІЇ В НАТО

Відповідно до ст. 102 Конституції України «Президент України є гарантом державного суверенітету, територіальної цілісності України, додержання Конституції України, прав і свобод людини і громадянина.

Президент України є гарантом реалізації стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору».

В преамбулі Конституції України вказано про незворотність євроатлантичного курсу України. Системне тлумачення вказаних конституційних положень демонструє, що Президент України має своїм аксіологічним спрямуванням забезпечення євроатлантичної інтеграції в контексті реалізації наданих йому Конституцією України повноважень (визначені ст. 106 Конституції України).

Зокрема, варто відзначити такі повноваження президента, що можуть безпосередньо сприяти європейському та євроатлантичному курсу України: право законодавчої ініціативи, право вето на закони, прийняті Верховною Радою України, призначення персонального складу Ради національної безпеки і оборони України, подання на затвердження парламентом кандидатури голови Служби безпеки України.

Так, право законодавчої ініціативи глави держави є ключовим для забезпечення адаптації українського безпекового зако-